

ISSN 1842-0113+378.22

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Мирослава ДАНИЛЕВИЧ, Марта ЯРОШИК

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Робота присвячена дослідженню рівня організації та проведення занять з профільної дисципліни для студентів факультету фізичного виховання Львівського державного університету фізичної культури в контексті приєднання до Болонського процесу. Проведено анкетування студентів. Виявлено основні переваги та недоліки організації навчального процесу згідно кредитно-модульної системи. Проаналізовані показники успішності майбутніх бакалаврів фізичного виховання.

Ключові слова: кредитно-модульна система, профільна дисципліна, бакалаври фізичного виховання, модуль, показники успішності, якість навчання, євроінтеграція.

Постановка проблеми. Запровадження в освітніх закладах України кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМС ОНП) порушує питання адаптації існуючої системи освіти до вимог Болонської декларації. У руслі окреслених перетворень ми в'ясували адаптацію студентів Львівського державного університету фізичної культури (ЛДУФК) до кредитно-модульної системи навчання, які першими долучились до проведення всеукраїнського педагогічного експерименту у 2005 році [9]. На даному етапі ми досліджуємо динаміку показників їх успішності та особливості навчання за новою системою на третьому році навчання. Наразі невідомо, як позначиться заміна існуючої системи навчання на якість підготовки фахівців сфери фізичної культури та спорту. Тому ця проблема є актуальною і потребує подальшого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про актуальність питань, пов'язаних з трансформацією вищої освіти в контексті вимог Болонського процесу. Великий інтерес до зазначеної теми виявили зарубіжні та вітчизняні фахівці, а саме: Наугау, 2000 [10]; М.К. Ван дер Венде, 2000 [2]; В.С. Журавський, М.З. Згуровський, 2003 [3]; О. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин, 2003 [7] та ін. Питання зміни систем навчання, згідно Болонських вимог, у вузах фізкультурного профілю досліджували Войнар Ю., Наварецький Д., Глазирін І., 2005 [1], В.А. Кашуба, 2007 [4], Є.Н. Приступа, 2004 [6], Т.Ю. Круцевич, 2003 [5].

Україна традиційно готувала висококваліфікованих фахівців у даній сфері, тому необхідно звернути особливу увагу на специфіку навчально-виховного процесу у вузах сфери фізичного виховання і спорту. Дослідження даного питання дозволить адаптувати до європейської системи організації навчального процесу існуючу систему підготовки майбутніх фахівців з врахуванням її переваг та традицій.

Мета дослідження. Дослідити рівень організації та проведення занять з профільної дисципліни для студентів факультету фізичного виховання (ФФВ) Львівського державного університету фізичної культури в контексті приєднання до Болонського процесу.

Завдання дослідження.

1.Провести анкетування студентів ФФВ ЛДУФК.

2.Проаналізувати показники успішності студентів III курсу ФФВ.

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, анкетування (анкетування), аналіз робочої документації, методи математичної обробки результатів.

Організація дослідження. Наше дослідження розпочалося у 2005 році, коли ЛДУФК був включений до переліку вищих навчальних закладів (ВНЗ), які приєдналися до проведення педагогічного експерименту з впровадження КМС ОНП. З тих пір ми ведемо спостереження за тим контингентом студентів, які першими почали навчання за новою технологією. Ми вивчили їхню адаптацію до навчання, динаміку показників успішності, виявляємо труднощі та недоліки, якими супроводжується навчання за КМС. На даному етапі ми проводили педагогічне спостереження за студентами III курсу ФФВ. Загальна кількість яких складає 168 осіб. Було здійснено опитування зазначеної категорії студентів та проведено аналіз їх успішності впродовж першого півріччя 2007-2008 навчального року.

Результати дослідження та їх обговорення. Узагальнюючи міжнародний та вітчизняний досвід підготовки фахівців для галузі фізичної культури і спорту, слід констатувати, що в основі навчальних планів закладено чотири блоки навчальних дисциплін. Їх співвідношення та варіативність різняться у різних країнах та ВНЗ, проте узагальнена структура навчальних планів підготовки спеціалістів однакова. У закладах освіти фізкультурного спрямування чітко простежується прагматична орієнтація. Тут більше часу відводиться на теорію, методику та техніку рухової діяльності, а менше – на вивчення мов та інших дисциплін природничого і гуманітарного циклів. Провідною дисципліною у підготовці бакалаврів з фізичного виховання в Україні є «Теорія і методика фізичного виховання» (ТіМФВ). Це інтегральна дисципліна, яка включає знання з анатомії, фізіології, метрології, психології, педагогіки та ін. Навчальною програмою ЛДУФК передбачено поділ ТіМФВ на три частини: перша – «Загальні основи теорії та методики фізичного виховання» (для студентів другого курсу); друга – «ТіМФВ дітей дошкільного та шкільного віку» (для студентів третього курсу); третя – «ТіМФВ дорослого населення» (для студентів четвертого курсу). У кінці третього року навчання студенти складають іспит та закріплюють здобуті знання під час проходження педагогічної практики.

Напередодні заліково-екзаменаційної сесії 2007-2008 н. р., нами було проведено анкетування студентів III курсу ФФВ. Для цього ми розробили критерії для відбору респондентів: відвідування семінарських занять (не менше 50 %), активність на заняттях (не менше 4-х поточних оцінок), наявність виконаних завдань самостійної роботи, активна участь в дискусіях. Опитування проводилось після написання студентами модулів з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання». Анкетування було скероване на виявлення труднощів та недоліків, якими супроводжується вивчення профільної дисципліни за кредитно-модульним принципом організації.

Розроблена нами анкета складалася з 6 блоків. Перший стосувався загального уявлення про організацію модуля, другий – лекційного матеріалу, третій – семінарських занять, четвертий – письмових контрольних робіт (тестувань). Останні два блоки включали контрольні питання для перевірки правдивості відповідей респондентів на основні запитання. В цілому анкета містила 27 питань, з них 25 прямих, які дали змогу одержати безпосередню оцінку респондента про досліджувані явища, та 2 відкритих запитання. Прямі запитання респонденти оцінювали за 4-бальною шкалою, де 1 бал відповідає результату «незадовільно», 2 бали – «задовільно», 3 бали – «добре», 4 бали – «відмінно».

Загалом було роздано 70 анкет. З них 17 було вилучено під час попередньої обробки результатів, оскільки відповіді на основні та контрольні питання суттєво різнилися. За таких умов анкети подальшій обробці не підлягають [8]. Тому, ми проаналізували 53 анкети.

Аналіз зазначених анкет дозволив нам оцінити організацію та проведення модулів з ТіМФВ. Виявлено, що загальне враження респондентів позитивне і складає 3,2 бала

«добре»). Найбільше студентам сподобалась організація модуля та визначеність його цілі – 3,5 бала. Практично немає дорікань щодо збалансованості лекцій та практичних занять. Не повною мірою задовольняє опитаних навчально-методичне забезпечення дисципліни.

Оцінка відповідей на другий блок запитань показала, що респонденти досить високо оцінюють інформативність та темп лекції, ефективність контакту лектора з аудиторією, зрозумілість його пояснень, можливість ставити запитання у разі потреби (3,5 бала). Водночас, вони пропонують урізноманітнити типи лекцій за рахунок включення лекцій-дискусій та лекцій зі заздалегідь запланованими помилками, зробити їх цікавішими та динамічнішими, покращити наочність під час роз'яснень. Тобто, студенти хочуть бути активними учасниками лекцій, перейти від об'єкт-суб'єктних до суб'єкт-суб'єктних взаємин між педагогом та студентом.

Щодо результатів третього блоку анкети, то загальна оцінка організації семінарських занять склала 3,7 бала. Респонденти високо оцінили наявність дискусій, доброзичливість атмосфери на занятті, підготовленість викладача та його готовність до роз'яснень, роз'яснень та консультацій. Відсутність відчуття скучності та остраху перед викладачем позитивно відобразилася на відвідуванні та підготовці до семінарських занять. Отже, можемо зробити висновок, що студентам до вподоби доброзичлива та розкута атмосфера під час занять.

Відповіді на запитання четвертого блоку були доволі інформативними і показали, що виклики завчасно повідомляти студентів про терміни складання контрольних робіт (3,9 бала), критерії їх оцінювання та своєчасно здійснювати перевірку результатів (3,9 бала). Відповідність питань контрольної роботи (тестів) вивченому матеріалу, їх зрозумілість, актуальність та об'єктивність оцінки результатів оцінена респондентами на «добре». Студенти готові до нестандартних запитань, які створюють можливість творчо підходити до розв'язання, підвищують мотивацію до навчання.

Найбільш цікавим був аналіз відкритих питань анкети, які дозволили з'ясувати необхідні зміни в організації та проведенні занять з дисципліни ТіМФВ згідно КМС і завдань, які потребують подальшого доопрацювання. Зокрема, до основних переваг студенти віднесли:

- доброзичливу атмосферу на заняттях;
- доступність роз'яснень складних питань;
- закріплення навчального матеріалу у формі дискусій;
- індивідуальний підхід до студентів;
- стимулювання активності студентів на заняттях;
- наявність бланків з переліком питань письмових контрольних робіт та критеріїв їх оцінювання;
- наявність побудови письмових завдань, їх зрозумілість;
- включення до змісту завдань контрольних робіт питань, які потребують творчого підходу до розв'язання;
- створення викладачем рівноцінних умов під час написання письмових завдань та виконаний контроль за поведінкою студентів;
- своєчасність перевірки письмових робіт.

Водночас, респонденти вказали на деякі недоліки, які потребують вирішення:

- здійснити корекцію пояснень завдань самостійної роботи;
- збільшити час для написання контрольної роботи;
- переглянути критерії оцінювання усних відповідей;
- додати перелік видів контролю з дисципліни тематикою рефератів;
- покращити рівень забезпечення навчально-методичними матеріалами;

• додати інші різновиди лекцій (такі як лекції за участю студентів, лекції з постановкою проблеми, чергування міні-лекцій та обговорень, лекції-дискусії та ін.).

Для вирішення другого завдання нашої роботи, ми дослідили успішність студентів III курсу ФФВ. У п'ятому семестрі, згідно графіку проходження навчальних дисциплін, заплановано іспити з дисциплін «Гігієна та гігієна фізичного виховання», «Фізична реабілітація» та «Теорія і методика фізичного виховання». Оскільки ТіМФВ є профільною дисципліною, то перш за все, ми проаналізували успішність власне з цього предмету. Виявилось, що 54 % студентів успішно склали іспит з дисципліни за результатами модулів, з них 23 % на оцінку «відмінно», 19 % – «добре» і 12 % – «задовільно». Показник якості навчання* склав 67 %, а середній бал успішності – 3,96 (Рис. 1). Щодо решти предметів, з яких студенти складали іспити, то аналіз результатів показав наступне. З дисципліни «Гігієна та гігієна фізичного виховання» успішно склали модулі 35 % студентів, з «Фізичної реабілітації» – 37 %. Як наслідок, більшість студентів склали іспит з названих дисципліни в період екзаменаційної сесії. У підсумку, якість навчання з «Гігієни та гігієни фізичного виховання» становить 54 %, з «Фізичної реабілітації» – 59 %, а середній бал успішності – 3,8 та 3,9 бали відповідно.

Порівняльний аналіз результатів зимової екзаменаційної сесії студентів III курсу ФФВ виявив, що показники успішності з ТіМФВ є вищими, ніж аналогічні показники інших дисциплін. Отже, можемо стверджувати, що ефективність навчання за новою технологією з профільної дисципліни є доволі високою, незважаючи на зазначені респондентами недоопрацювання і труднощі.

*Примітка: якість навчання – це відношення кількості студентів, що одержали оцінки «4» і «5» до загальної кількості студентів.

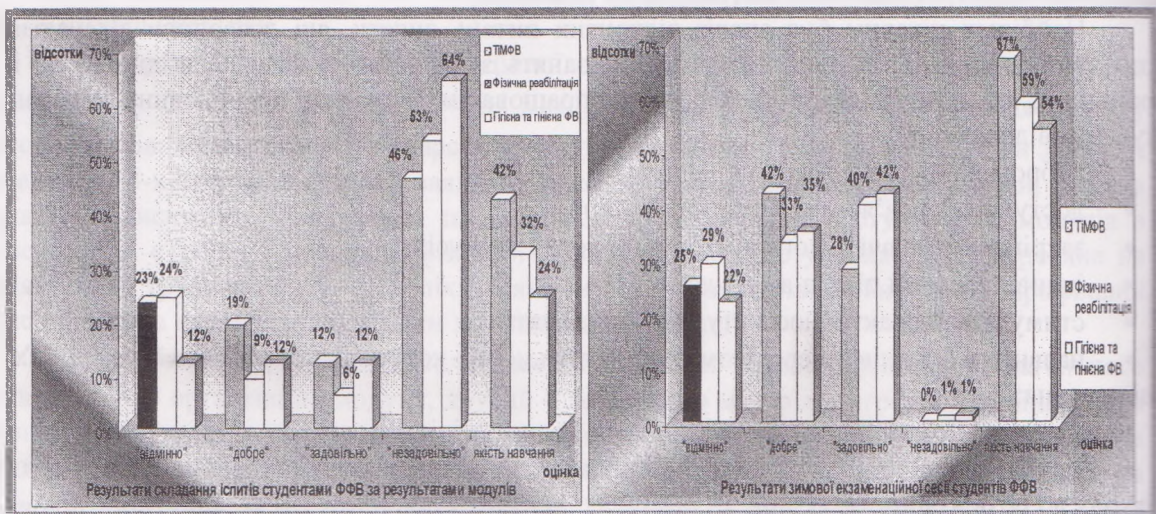

Рис. 1. Успішність студентів ФФВ в період заліково-екзаменаційної сесії

Проведене нами дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Проведене анкетування студентів III курсу ФФВ виявило:

- загальне враження студентів від організації та проведення занять з профільної дисципліни за КСМ є позитивним і відповідає оцінці «добре»;
- основні переваги організації та проведення занять з ТіМФВ за КСМ;
- окремі недоліки в організації та проведенні навчальних занять з ТіМФВ за новою технологією, які потребують подальшої корекції.

2. Аналіз показників успішності студентів III курсу ФФВ з профільної дисципліни показав, що:

- не всі студенти використовують переваги навчання за КМС і продовжують традиційно складати іспити в період екзаменаційної сесії;
- ефективність навчання за КМС загалом є доволі високою. При цьому, найвищі результати зафіксовані з предмету «Теорія і методика фізичного виховання» – профільної дисципліни у підготовці бакалаврів фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень. Отримані в ході дослідження результати свідчать на необхідність пошуку ефективних шляхів підвищення мотивації студентів до використання переваг КМС ОНП. Планується продовжити розпочате нами дослідження і у подальшому внести корективи в організацію і проведення занять за новою технологією, зокрема з профільних дисциплін, що сприятиме якісній підготовці бакалаврів з фізичного виховання в Україні, після її приєднання до «Європи знань».

Список літератури

1. Войнар Ю., Наварецький Д., Глазирін І. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції: монографія. — Черкаси: Видання-Плюс, 2005. — 184 с.
2. Ван дер Венде М.К. Болонская декларация: расширение доступности и повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе // Высшее образование в Европе. — 2000. — № 3. — Т. XXV. — С. 6-11.
3. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входу в Європейський простір вищої освіти. — К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2005. — 200 с.
4. Кашуба В.А. Технологические инновации в системе подготовки специалистов по физической культуре и спорту // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. моногр. / за ред. проф. С.С. Єрмакова. — Х., 2007. — № 5. — С. 129-130.
5. Круцевич Т.Ю. Теория и методика физического воспитания. — К.: Олимпийская литература, 2003. — Т. 1. — 423 с.
6. Приступа Є. Глобалізаційні тенденції в системі підготовки фахівців в галузі фізичного виховання і спорту в Європі // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. — 2004. — Вип. 4. — С. 125-129.
7. Болонський процес у фактах і документах / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шенкарук та ін. — Т.: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. — 52 с.
8. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Методология и методы социологических исследований: учеб. пособ. — К.: МАУП, 2000. — 304 с.
9. Ярошик М., Данилевич М. Адаптація студентів першого курсу Львівського державного інституту фізичної культури до кредитно-модульної системи навчання // Молода наука України: зб. наук. праць в галузі фіз. культури та спорту. Анотації, зміст та допоміжні індекси. — Л., 2006. — Вип. 10. — С. 151.
10. Haug Guy. Trends and Issues in Learning Structures in Higher Education in Europe. — HRK, 2000. — 77 p.

ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА БАКАЛАВРОВ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Мирослава ДАНИЛЕВИЧ, Марта ЯРОШИК

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. Работа посвящена исследованию уровня организации и проведения занятий по профильной дисциплине для студентов факультета физического воспитания Львовского государственного университета физической культуры в контексте присоединения к Болонскому процессу. Проведено анкетирование студентов. Выявлены основные преимущества и недостатки организации учебного процесса согласно кредитно-модульной системы. Проанализированы показатели успеваемости будущих бакалавров физического воспитания.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, профильная дисциплина, бакалавры физического воспитания, модуль, показатели успеваемости, качество учебы, евроинтеграция.

BACHELORS' PHYSICAL EDUCATION TRAINING PROCESS ORGANIZATION IN THE CONTEXT OF EUROINTEGRATION

Myroslawa DANYLEVYCH, Marta YAROSHYK

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The work deals with investigation of the organizing level and training sessions in profile discipline completion for students of the faculty of Physical Education of Lviv State University of Physical Culture in the context of joining the Bologna process. Students questioning has been completed. Main advantages and disadvantages of the training process organization according the credit-module system have been found out. Indices of progress of future bachelors of physical education have been analyzed.

Key words: credit-module system, profile discipline, bachelors of physical education, module, indices of progress, quality of education, Eurointegration.